

פרק שני - 'הישן'

הישן תחת המיטה

- משנה:** הישן תחת המטה בסוכה, לא יצא ידי חובתו. אמר רבי יהודה, נוהגין היינו, שהיינו ישנים תחת המטה בפני הזקנים, ולא אמרו לנו דבר. אמר רבי שמעון, מעשה בטבי עבדו של רבן גמליאל שהיה ישן תחת המטה, ואמר להן רבן גמליאל לזקנים, ראייתם טבי עבדי, שהוא תלמיד חכם ויודע
- שעבדים פטורים מן הסוכה לפיכך ישן הוא תחת המטה. ולפי דרכנו למדנו, שהישן תחת המטה, לא יצא ידי חובתו.
- מדובר במשנה על מיטה גבוהה עשרה טפחים ולכן היא נחשבת אוהל להפסיק בינו לבין הסוכה.

דף כא

הישן תחת המיטה, הסומך סוכתו בכרעי המטה

- למדנו במשנה **שלדעת רבי יהודה הישן** מתחת למיטה יוצא ידי חובתו ולא אומרים שהמיטה נחשבת אוהל שמפסיק. **נאמרו שני הסברים לדבר:** א. המיטה נועדה לישון על גבה ולא בשביל להאחיל על מה שתחתיה. ב. **רבי יהודה** לשיטתו שהסוכה צריכה להיות דירת קבע ולא בא אהל עראי (המיטה) ומבטל אהל קבע. **רבי שמעון** גם סבור שדירת קבע בעינין אבל לדעתו בא אהל עראי ומבטל אהל קבע ולכן לדעתו הישן תחת המיטה אינו יוצא ידי חובתו.
- משנה:** הסומך סוכתו בכרעי המטה כשרה. **רבי יהודה אומר:** אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסולה.
- נחלקו רבי זירא ורבי אבא בר ממל בטעמו של רבי יהודה: **א. אחד אמר:** מפני שאין לה קבע. **ב. אחד אמר:** מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה. **נפקא מינה** אם נעץ שפודין של ברזל וסיכך עליהם. במקרה זה יש לה קבע אבל העמידה בדבר המקבל טומאה.

דף כב

דין סוכה המדובבלת, סוכה בראש העגלה

1. **משנה:** סוכה המדובבלת ושצילתה מרובה מחמתה כשרה. המעובה כמין בית אף על פי שאין הכוכבים נראין מתוכה כשרה.
2. נחלקו בפירוש 'סוכה המדובבלת'. **לדעת רב:** סוכה ענייה בסכך, כל עוד שצילתה מרובה מחמתה כשרה. **לדעת שמואל:** קנה עולה וקנה יורד.
3. **נחלקו בדעת שמואל. לדעת אביי:** דווקא שאין בין הקנה העולה לקנה היורד שלשה טפחים הסכך כשר מדין לבוד. **לדעת רבא:** אפילו כאשר הקנים רחוקים יותר משלשה טפחים הסכך כשר מדין 'חבוט רמי' בתנאי שיש בקנה העליון רוחב טפח.
4. יש סתירה בדיוקי המשניות מה הדין כאשר צילתה וחמתה שווים. התירוץ הוא שאויר קטן למעלה חמתו מרובה למטה. לכן אם למטה צלתה שווה לחמתה הסכך כשר,
5. אם הסכך כל כך עבה שאין כוכבי חמה (רש"י – זהרורי חמה) נראין מתוכה בית **שמאי** פוסלין ובית הלל מכשירין.
6. **משנה:** העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה, כשרה, ועוליין לה ביום טוב. בראש האילן או על גבי גמל, כשרה, ואין עוליין לה ביום טוב. שתים באילן ואחת בידי אדם, או שתים בידי אדם ואחת באילן, כשרה, ואין עוליין לה ביום טוב. שלש בידי אדם ואחת באילן, כשרה, ועוליין לה ביום טוב. זה הכלל: כל שינטל האילן ויכולה לעמוד בפני עצמה כשרה ועוליין לה ביום טוב.

דף כג

סוכה בראש הספינה, על גבי גמל, ועשאה בהמה דופן לסוכה

1. המשנה שמכשירה סוכה בראש הספינה היא **כדעת רבי עקיבא**. אולם **לדעת רבן גמליאל** סוכה בראש הספינה פסולה.
2. **אביי** ביאר שהמחלוקת הוא במקרה שהסוכה יכולה לעמוד ברוח מצויה של יבשה ואינה יכולה לעמוד ברוח מצויה של
3. המשנה שהכשירה סוכה על גבי גמל היא **כדעת רבי מאיר**, אולם **רבי יהודה** פוסל משום שנאמר 'חג הסכת תעשה לך שבעת

ימים' - שצריך סוכה הראויה לשבעה. רבי מאיר סבור שבנידון שלנו הסוכה ראויה לשבעה מהתורה אלא שחכמים גזרו שאסור לעלות אליה ביום טוב.

4. עשאה לבהמה דופן לסוכה רבי מאיר פוסל ורבי יהודה מכשיר. גם לדעת רבי יהודה יש למלא את הרווח שבין רגלי הבהמה בהוצא

ודפנא. (וכן יש לקשור את הבהמה שלא יברח וכן צריך שתהיה מתוחה למעלה בחבלים או שתהיה גבוה כל כך שאף אם תרבוץ או תמות ותפול יהיה גבוה עשרה טפחים - על פי המשנה ברורה תר"ל, ס"ק נג, עיין מגן אברהם). בדף כד יתבאר טעמו של רבי מאיר.

דף כד

עשאה בהמה דופן לסוכה, סוכה בין האילנות

1. למדנו בדף כד שלדעת רבי מאיר עשאה לבהמה דופן לסוכה פסול. יש שתי לישנאות בדברי רב אחא בר יעקב בהסבר דברי רבי מאיר: א. כל מחיצה שעומדת על ידי רוח אינה מחיצה (רש"י - שעיקר עמידתה דבר שאין בו ממש הוא). ב. כל מחיצה שאינה עשויה בידי אדם אינה מחיצה. נפקא מינה בין הלישנאות הוא במקרה שסמך את הדופן על נוד תפוח ברוח.
2. לדעת רבי יוסי הגלילי אין כותבין על בהמה גיטי נשים. חכמים חולקים. הם נחלקו בדרשות הפסוקים.
3. משנה: העושה סוכתו בין האילנות והאילנות דפנות לה כשרה.
4. אמר רב אחא בר יעקב: כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה. למדנו במשנתנו שמותר לעשות את האילנות דפנות לסוכה. לדבריו צריך לומר שקושר בהוצא ודפנא את ענפי האילן שבאים והולכים עם הרוח.

דף כה

העוסק במצוה פטור מן המצווה

1. משנה: שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה. חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה. אוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה.
2. המקור לכך שהעוסק במצווה פטור מהמצווה הוא מהפסוק 'שבבתך בביתך ובלכתך בדרך' - מכאן שרק ב'לכת' שלך, לצרכך אתה חייב. ישנו עוד מקור לפי

5. חתן והשושבינין וכל בני החופה פטורין מן הסוכה כל שבעה משום שצריכים לשמוח עם החתן ואין שמחה אלא בחופה. רבי זירא התחתן בערב הרגל ואכל בסוכה ואחר כך הלך לשמוח בחופה וקיים גם את מצוות סוכה וגם את מצוות שמחת נישואין.
6. חתן והשושבינין וכל בני חופה פטורין מן התפילה ומן התפילין וחייבין בקריאת שמע. **משום רבי שילא אמרו:** חתן פטור מקריאת שמע והשושבינין וכל בני החופה חייבין. (רש"י – תנאים אלו לא סוברים שהעוסק במצווה פטור מהמצווה).
3. הכונס את הבתולה פטור מקריאת שמע משום שהוא טרוד בטרדה של מצווה. לעומת זאת אבל חייב בקריאת שמע משום שהוא טרוד בטרדה של רשות.
4. **אמר רבי אבא בר זבדא אמר רב** אבל חייב בכל המצוות חוץ מתפילין שהרי נאמר בהן 'פאר'. ודווקא ביום הראשון שעיקר המרירות הוא יום אחד שנאמר 'ואחריתה כיום מר'.

דף כו

הפטורים מהסוכה, אכילה ושינה עראי חוץ לסוכה

1. **אמר רבי חנניא בן עקביא:** כותבי ספרים תפילין ומזוזות הן ותגריהן ותגריהן וכל העוסקין במלאכת שמים (לרבות מוכרי תכלת) פטורין מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה לקיים **דברי ר' יוסי הגלילי** שהיה רבי יוסי הגלילי אומר העוסק במצווה פטור מן המצווה.
2. **הולכי דרכים ביום** פטורין מן הסוכה ביום (רש"י – שכתוב 'בסוכות תשבו' – כעין ישיבת ביתו. כשם שכל השנה אינו נמנע מללכת בדרך בסחורה), וחייבין בלילה **הולכי דרכים בלילה** פטורין מן הסוכה
3. **שומרי העיר ביום** פטורין מן הסוכה ביום וחייבין בלילה. **שומרי העיר בלילה** פטורין מן הסוכה בלילה וחייבין ביום **שומרי העיר בין ביום ובין בלילה** פטורים מן הסוכה בין ביום ובין בלילה.

4. **שומרי גנות ופרדסים** פטורין בין ביום ובין בלילה. מדוע שלא יעשו סוכה שם במקום שמירתם? **לדעת אביי** משום שנאמר 'תשבו' - כעין תדורו, ואי אפשר להביא את מיטותיו וכלי תשמישו. **לדעת רבא** משום שפרצה קוראה לגנב, שהגנב ידע לבוא מרוח אחרת. **נפקא מינה** בין אביי לרבא במקרה שהוא שומר על כרי של פירות שתמיד נמצא לפניו והוא יכול לשומרם.
5. חולה שאמרו לא חולה שיש בו סכנה אלא אפילו חולה שאין בו סכנה, אפילו חש בעיניו ואפילו חש בראשו.
6. **רב** התיר לישון בכילה בסוכה משום היתושים. **רבא** התיר למי שהצטער מחמת ריח לא נעים שהיה בסוכה לישון מחוץ לסוכה, משום שהוא סבור שלא רק חולה פטור מהסוכה אלא אף מצטער פטור, והמשנה הזכירה חולה משום שבחולה גם משמשו פטורים מהסוכה.
7. כמה אכילת עראי הפטורה מסוכה? **לדעת רב יוסף** שניים או שלשה כביצים. **לדעת אביי** כביצה.
8. אף שהתירו אכילת עראי מחוץ לסוכה לא התירו שינת עראי מחוץ לסוכה. נאמרו שתי דעות מדוע לא התירו שינת עראי. א. **לדעת רב אשי**: שמא יירדם. (בתפילין התירו משום שהוא מניח ראשו בין ברכיו וודאי לא יירדם). ב. **לדעת רבא**: אין קבע לשינה ופעמים שדי לאדם לישון מעט.
9. **משנה**: מעשה והביאו לו לרבן יוחנן בן זכאי לטעום את התבשיל ולר"ג שני כותבות ודלי של מים ואמרו העלום לסוכה וכשנתנו לו לר' צדוק אוכל פחות מכביצה נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו.
10. במשנה הקודמת למדנו שמותר לאכול עראי חוץ לסוכה. כאן המשנה מחדשת שאם בא להחמיר על עצמו רשאי.

דף כז

מצוות אכילה בסוכה, סוכה לשבעה, הקבלת פני רבו ברגל

1. **משנה**: **רבי אליעזר אומר**: ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה, אחת ביום ואחת בלילה. **וחכמים אומרים**: אין לדבר קצבה, חוץ מלילי יום טוב ראשון של חג בלבד. **ועוד אמר רבי אליעזר**: מי שלא אכל לילי יום טוב הראשון, ישלים בלילי יום טוב האחרון. **וחכמים אומרים**: אין לדבר
- תשלומין, על זה נאמר "מעות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות".
2. טעמו של **רבי אליעזר** הוא שנאמר 'תדורו', וכמו שבדירתו של אדם כל השנה הוא אוכל שתי סעודות ביום, כך בסוכות הוא חייב לאכול שתי סעודות בכל יום. **חכמים סבורים** שכמו בדירתו של אדם אם הוא

5. **רבי אליעזר** לומד מהפסוק 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים' שיש לעשות סוכה הראויה לשבעה ולכן מי שלא בנה סוכה לפני החג אינו יכול לעשות סוכה בחולו של מועד. כמו כן אין לאדם לצאת מסוכה לסוכה שאם כן אינו סוכה לשבעה. **חכמים** לא מצריכים שתהיה סוכה לשבעה. **רבי אליעזר** מודה שאם נפלה סוכתו שחוזר ובונה אותה בחולו של מועד.

6. **לדעת רבי אליעזר** אין יוצאים בסוכה שאולה שנאמר 'לך' - משלך, **ולדעת חכמים** יוצאים בסוכה שאולה שנאמר 'כל האזרח בישראל ישבו בסכות' - מלמד שכל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת.

7. **אמר רבי יצחק**: מניין שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל? שנאמר 'מדוע את הלכת אליו היום לא חדש ולא שבת' - מכאן שבחודש ושבת מחויב אדם להקביל את פני רבו. אולם **לדעת רבי אליעזר** אם אינו יכול באותו יום לחזור ולשמוח עם אשתו לא יקביל פני רבו שנאמר 'ושמחת אתה וביתך'.

רוצה הוא אוכל ואם הוא לא רוצה אינו אוכל, כמו כן אינו חייב לאכול בסוכה חוץ מלילה הראשון שנלמד בגזירה שווה מאכילת מצה בפסח שהוא חובה בערב הראשון.

3. בסוף המשנה מבואר שלרבי אליעזר אם לא אכל לילי יום טוב הראשון של החג ניתן להשלים בליל יום טוב האחרון. **קשה** הרי ברישא רבי אליעזר אמר שחייב אדם לאכול ארבע עשרה סעודות בסוכה, ואיזה השלמה יש בשמיני עצרת שאינו יושב בסוכה? **אלא** שרבי אליעזר חזר בו וסבור שאדם רשאי להתענות חוץ מיום טוב הראשון. **טעמו של רבי אליעזר הוא** שיש תשלומין לאכילת יום טוב הראשון כמו שיש תשלומין לקרבן חגיגה של יום טוב הראשון בשמיני עצרת.

4. ההשלמה לרבי אליעזר אינו יכול להיות בסעודת פת משום שאינו ניכר שהוא להשלמה שבשמיני עצרת דרכו לסעוד ממילא סעודת פת. אלא לאחר סעודת הפת הוא מוציא מיני תרגימא להשלמה של סעודת יום טוב הראשון.

דף כח

ראשו ורובו בסוכה ושלוחנו בתוך הבית, מי החייבים

בסוכה, דיני ישיבה בסוכה

2. **משנה**: מי שהיה ראשו ורובו בסוכה, ושלחנו בתוך הבית, **בית שמאי** פוסלין, **ובית הלל** מכשירין. אמרו להן בית הלל לבית שמאי, (לא כך היה) מעשה, שהלכו

1. **לרבן יוחנן בן זכאי** ולתלמידו **רבי אליעזר** היו כמה מידות והנהגות מופלגות. אחת מהן היתה שזוהרו שלא לומר דבר שלא שמעו מרבותיהם.

5. המעשה עם בית שמאי בא ללמד ששמאי מחמיר וסבור שקטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה (על פי הריטב"א).
6. **משנה:** כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי. ירדו גשמים, מאימתי מותר לפנות? משתסרח המקפה. משלו משל למה הדבר דומה, לעבד שבא למזוג כוס לרבו, ושפך לו קיתון על פניו.
7. **מובא בברייתא:** 'תשבו' - כעין תדורו; מכאן אמרו: כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע וביתו עראי; כיצד? - היו לו כלים נאים - מעלן לסוכה; מצעות נאות - מעלן לסוכה; אוכל ושותה ומטייל בסוכה, ומשגן בסוכה.
8. **רבא** הבחין בין שינון שהוא 'למיגרס' (רש"י - גמרא הברורה לו כבר והיינו שמעתא) שצריך סוכה לבין שינון של עיון שאינו צריך להיות בסוכה.
- זקני בית שמאי וזקני בית הלל לבקר את **(רבי) יוחנן בן החורני**, ומצאוהו שהיה יושב ראשו ורובו בסוכה, ושלחנו בתוך הבית, (ולא אמרו לו דבר). אמרו להן בית שמאי, משם ראייה, אף הם אמרו לו, אם כן היית נוהג, לא קיימת מצות סוכה מימך. נשים ועבדים וקטנים, פטורים מן הסוכה. קטן שאינו צריך לאמו, חייב בסוכה. מעשה וילדה כלתו של **שמאי הזקן** ופיחת את המעזיבה וסכך על גבי המטה בשביל הקטן.
3. היתה סברה לחייב נשים בסוכה משום הפסוק 'תדורו' כדרך דירה איש ואשתו, או משום היקש למצה, ובאה הלכה לשמה מסיני שפוטר נשים מסוכה.
4. **איזהו קטן שאינו צריך לאמו שפטור מסוכה? דבי רבי ינאי:** כל שנפנה ואין אמו מקנחתו. **רבי שמעון בן לקיש:** כל שניעור משנתו ואינו קורא אמא אמא הרבה פעמים אלא קורא פעם אחת ושותק.

דף כט

דיני כבוד המוכה, ודיני 'מצטער' הפטור מהסוכה

1. **אמר רבא :** כלי שתייה ניתן להשאירם בסוכה לאחר ששותים (רש"י- משום שאינם מאוסים), אולם כלי אוכל לאחר שאכלו בהם צריך להוציאם. כד של חרס ששואבים בו מים ודלי של עץ צריך להוציאם מהסוכה. מותר להכניס נר לסוכה גדולה אבל לא לסוכה קטנה (תוספות – מחשש שריפה).
2. **בבביתא** מבואר שאפילו כאשר מקפה של גריסים (שממהרת להתקלקל) תתקלקל מהגשמים מותר לצאת מהסוכה.
3. **רב יוסף** הורה להוציא את כליו מהסוכה כאשר נשבה הרוח ונפלו קיסמים לתוך מאכלו, משום שהיה איסטניס.
4. **בבביתא מובא:** היה אוכל בסוכה וירדו גשמים וירד אין מטריחין אותו לעלות עד שיגמור סעודתו. היה ישן תחת הסוכה וירדו גשמים וירד אין מטריחין אותו לעלות עד שיתעורר אחר שעלה עמוד השחר.
5. כאשר החמה והלבנה לוקין זה סימן קללה (יש בזה כמה פרטים). ישראל אינם צריכים להתיירא מכל אלה כאשר עושים רצוננו של מקום.